

International
SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL

SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:39
sssjournal.com

pp.3719-3731
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 07/05/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 28/07/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 28.07.2019

KAYSERİ İLİ GELENEKSEL TAKILARINDAN KAYSERİ BURMASI ¹

KAYSERİ BRACELET A TRADITIONAL JEWELRY OF KAYSERİ PROVINCE

Dr. Öğr. Üyesi. Meral BÜYÜKYAZICI

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sanat Tasarım Fakültesi, Kuyumculuk ve Mücevher Tasarım Bölümü, Ankara/TÜRKİYE

Emine TÜRKARSLAN

Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Dekoratif Ürünler Eğitimi Bölümü, Ankara/TÜRKİYE

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1606>

Reference : Büyükyazıcı, M. & Türkarslan, E. (2019). "Kayseri İli Geleneksel Takılarından Kayseri Burması", *International Social Sciences Studies Journal*, 5(39): 3719-3731.

ÖZ

Geleneksel üretimi yapılan takıların günümüzde giderek azalması bu konuda çalışmalar yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada Kayseri İli geleneksel takılarından olan Kayseri burmasının motif özellikleri, geleneksel yapımı, süsleme teknikleri, burma yapımında kullanılan araçlar ve altın işlemeciliği yapan ustaların özellikleri araştırılmıştır. Araştırmada, Kayseri İli merkezinde bulunan ustalarının görüşlerine başvurulmuştur. Yörede geleneksel olarak Kayseri burması yapımındaki tel çekmeden parlatmaya kadar tüm aşamalar fotoğflanarak belgelenmiştir. Bu araştırmada, betimsel yöntem kullanılarak veriler elde edilmiştir. Araştırmanın evrenini Kayseri İl merkezinde bulunan kuyumcu atölyeleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Kayseri il merkezinde ulaşılabilen daha önce ve günümüzde Kayseri burması üretimini bilen yada yapan 15 usta oluşturmaktadır.

Geleneksel olarak üretim yapılan Kayseri burmasının geleceğe aktarılması, gelecekte kuyumculuk alanında kullanılacak teknikler arasında yer almasını sağlamak için belgelenmesi önem taşımaktadır. Bu çalışma , daha sonra yapılacak çalışmalara kaynak oluşturması ve gelecek kuşaklara aktarılması açısından da önemlidir. Bu nedenle kültür değerlerimizin kaybolmasını önlemek amacıyla kuyumculuk sanatına, bu alanda yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Kayseri burması, Altın, Kuyumculuk

ABSTRACT

The decrease in traditional jewellery production today reveals the need for studies on this subject. In this study, the characteristics of the motifs of Kayseri Burma, which is one of the traditional jewelry of Kayseri province, traditional construction, ornamentation techniques, tools used in Burmese construction and the characteristics of the craftsmen engaged in gold processing were investigated. In the research, the views of the Masters in the center of Kayseri province were applied. In the region traditionally, all stages of Kayseri Burma construction from wire drawing to polishing have been photographed and documented. In this study, data was obtained using the descriptive method. The universe of the research is composed of jewelry shops located in Kayseri City Center. The sample of the research is 15 masters who are familiar with or engaged in Kayseri Burma production before and today, which can be reached in Kayseri city center.

It is important that Kayseri Burma, which has traditionally been produced, be transferred to the future and documented in order to ensure that it is among the techniques used in the field of jewelry in the future. This study is also important in terms of creating resources for later studies and transferring them to future generations. Therefore, in order to prevent the loss of our cultural values, it is thought that the art of jewelry will contribute to the work to be done in this field.

Keywords: Kayseri bracelet, Gold, Jewelry

¹ Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dekoratif Ürünler Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans tezinin bir bölümüdür.

1.GİRİŞ

Sanat, insanla nesnel gerçeklik arasındaki estetik ilişki olarak tanımlanmaktadır. Nesnel gerçeklik sanatçıda estetik biçimlerde yansır. Sanat, insana, topluma ve toplumsal yaşama sıkı bir şekilde bağlıdır. Sanatta öz ve biçim, ulusallık ve evrensellik, soyutla somut, duyusalla düşünsel içiçedir ve birbirinden ayrılamaz. Sanatçının bütün bu diyalektik karşıtlıkları örgensel bir bütünlüğe kavuşturma biçimi, içinde yaşadığı tarihsel dönemin ve koşulların oluşturduğu dünya görüşüne bağlıdır (Hançerlioğlu 1982).

İnsanlık tarihinde madenin ilk kullanımı Neolitik Çağ'da olmuştur. Cazip damarlı, yeşil renkli bir bakır minerali olan malahit, Paleolitik Çağ'dan itibaren takı yapımında kullanılmıştır. Olasılıkla malahit ararken bulunan doğal, saf bakır yumrularının farklı bir özelliği olduğu keşfedilir. Bu yumrular ısıtılıp dövülerek ince plakalar haline getirildikten sonra, silindir biçiminde bükülerek kolye boncuklar yapılmıştır. Biraz daha ileri aşamada kurşun da takı boncukları yapımında kullanılmıştır. Doğal saf bakırın nadir bulunması nedeniyle artan talebi karşılamak için, Kalkolitik Çağ'ın ortalarında ergitme yoluyla bakırın ayrıştırılması ve dökümle şekillendirilmesi tekniği geliştirilmiştir. Bu tekniği Yakınoğ'u'da kurşun kalay ve bakırın indirgenmesi izlemiştir. Altın, zaten doğada saf biçimde veya gümüşle alaşımı olan elektronlar biçiminde bulunan ve kolay işlenen bir metaldir, yoğun emek gerektiren madencilik ve metal işlemeciliği insanlığın ilk endüstriyel üretimi aynı zamanda da Bronz Çağı'nda zirveye ulaşacak kuyumculuğun öncüsü olmuştur (Türe,2005: 6-7).

Kuyumculuk, değerli-değersiz metal ve metal olmayan hammaddeleri işlemek suretiyle sanat eseri yapmaya yönelik faaliyetlerin tümüne denir. Mesleki beceri, alelade bir malzemeyi bir mücevhere dönüştürür. Güzel alımlı her takı takıldığı zaman seyredende haz duygusu ve ilgi uyandırır. Bu etkiyi fark eden insanoğlu, ta taş devrinde yani metallerin keşfinden önce kuyumculuğa başlamıştır; kuyumculuk, insanoğlunun kendini güzelleştirme ihtiyacını ve arzusunu karşılamaktadır (Vitiello,1995: 1).

Takı ilk çağlardan günümüze değişik amaçlara hizmet etmiştir. Kabileleri birbirinden ayırmak için simge, yine kabilelerdeki reisleri belirtmek için güç ve otorite unsuru olmuştur. Yerleşik hayata geçişte alışveriş amaçlı kullanılan takılar bir döneme dinsel inançlarla damgası vurmuştur. Kraliyet ailesinin güç simgesi olan takılar onure edilmek istenenlere ödül, aileye girecek prenseslere takılan takılar aittik, bağıllık sembolü olmuştur. Yani takı ayrıcalık, üstünlük ve zenginlik sembolü olarak çağlar boyu kullanılmıştır. Yaşanılan çağın zenginliğini ve estetik anlayışını ortaya koymuştur (Erginsoy,1978: 99) .

Türkiye'de altın tüketimi, tasarımı ve işçiliği geçmişten gelen geleneksel yöntem ve beğenilerin yanında çağdaş üretim teknikleri, model üsluplarla devam etmektedir. Bu süreçte kültür değerlerimizden bazıları yok olarak yerini ithal kültür değerlerine bırakırken bazıları da yok olmakla yüzleşmektedir. Bu kültür değerlerimizden biriside Kayseri'ye ait yöreye özgü "Kayseri burması" dır. Fakat ustalar tarafından rakip olur düşüncesiyle bu tekniğin öğretilmemesi yaygınlaşmasını kısıtlamış ve buna bağlı olarak bu bileziğin yapımını bilen usta sayısı azalmıştır. Makineleşmenin artması ve elde üretimin azalması sonucu Kayseri burmasının üretimi sipariş üzerine yapılmaktadır.

2.KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Maden Sanatı ve Kuyumculuğun Tarihi

İnsanoğlu, var olduğu günden bu yana barınma, beslenme, savunma, giyinme (örtünme) gibi en temel ihtiyaçlarını karşılamak için sürekli bir arayış içinde olmuştur. Hayatı daha güzel kılma ve kolaylaştırma adına yapılan bu arayış, en ilkelinden en modernine kadar, tüm toplumlar tarafından çağlar boyunca devam ede gelmiştir.

Son Buzul Çağı'ndan sonraki Yeni Isı Dönemiyle beraber ortaya çıkan iklimsel değişimlerinde etkisiyle yerleşik yaşam düzenine geçiş yapan Anadolu insanı, yaşam sahalarında bulunan bakır, demir, altın, gümüş, kurşun, çinko ve arsenik gibi metallerin yataklarını keşfederek elde ettikleri bu metallere gereksinim duydukları hemen her türlü eşyayı üretebilme başarısını gösterebilmişlerdir (Bilgi,2004:3).

Metalürjideki gelişmelerin de etkisiyle, özellikle Tunç Devriyle birlikte madenden yapılmış ürünlerin, (mutfak eşyası ve avcılık başta olmak üzere), gündelik yaşantıda kullanımlarına ağırlık verilmiştir. Bu dönemde, madenden, farklı kullanım alanları için değişik formlarda hafif ve dayanıklı eserler yapılmaya başlanmıştır. Erken dönemlerde eserlerin şekillendirilmesinde kullanılan dövme tekniğine ek olarak, zaman içinde döküm ve sıvama teknikleri gibi yeni tekniklerin keşfiyle beraber, maden sanatı alanında çok büyük adımlar atılmıştır.Madenlerin, ısıtılınca kolay işlenebildikleri, hatta ateşte uzun süre bekletildiklerinde eridikleri, soğuyunca da yeniden katılaştıklarının anlaşılması, metalürjideki en önemli keşif olmuştur. Bu

alandaki ilk önemli adım ise tavlamanın keşfi olmuştur. Arkeolojik kazı sonuçları, tavlamanın ilk olarak Anadolu'da, Neolitik Çağ'da gerçekleştirildiğini ortaya koymuştur. Erken evrelerden itibaren madenlerin tavlandığını ve dövme tekniğinin de bilindiğini göstermiştir (Sevin,2003:45).

Anadolu'da, III. binde bir önceki dönemde bilinen yapım ve süsleme tekniklerin daha da geliştirildiği anlaşılmaktadır. Gümüş kullanımının yaygınlaştığı bu dönemde farklı malzemenin bir arada kullanıldığı yapıtlar dikkat çekmektedir. Eser üretiminde gümüş bazen tek başına bazen altınla birlikte, kimi zaman da bakır, ya da tunçtan yapılmış eserlerin kakma tekniğiyle bezenmesinde kullanıldığı görülür. İlk Tunç Çağı I Dönemine tarihlendirilen Malatya Arslantepe'de bakır-gümüş alaşımli bilezikler, altından yüzük, boncuk ve gümüşten iğnelerden yapılmış süs eşyasının yanı sıra, form olarak birbirine benzer değişik boylarda bakırdan yapılmış kılıçlara rastlanılmıştır. Bu kılıçlardan birinde, testere dişi şeklinde kesilmiş gümüş levhaların kılıcın kabzasına kakıldığı görülmektedir (Belli,2004:4). Bu buluntular, III. binde Anadolu'da farklı madenlerin birlikteliğinden değişik ürünler elde edebilecek kadar gelişkin bir maden teknolojinin varlığına işaret etmektedir (Nocera, Palmieri, 2003:36).

Urartular altın ve gümüşü ustalıkla işlemekte, döküm, granüle ve repousse tekniklerini çok iyi uygulamaktaydılar. Döküm tekniği M.Ö. 5000 yılından beri Anadolu'da kullanılmaktaydı (Kayaoğlu,1985:444). Urartular'da gümüş yaldızlı küpe, granüle bezemeli gümüş fibula ve küpeler takı sanatının ileri düzeyinin birer göstergesidirler.

İnsanoğlunun bugünkü teknolojik gelişmeye ulaşmasında önemli rol oynayan madenler; mutfak eşyasından, süslemeye, alışverişten sanata kadar çok geniş bir alanda kullanım alanı bulmuştur.

Ortaya çıkış amaçları bireylerin temel gereksinimlerini karşılamaya yönelik olan madeni eserler, ait olduğu dönemin sosyal ve ekonomik yapısına da ışık tutarlar.

2.2.Kayseri Kuyumculuğunun Tarihi

Anadolu'nun en eski şehirlerinden birisi olan Kayseri, birçok medeniyete beşiklik ederek tarihi, ticari, kültürel yönden önemli bir şehir olmuştur.

Kültepe'de ele geçirilen az sayıda altın takı, Erken Bronz Çağı geleneğinin sürdüğünü göstermektedir. Taş ve metal işçiliği sadece takıda değil küçük plastik diyebileceğimiz kutsal-sanatsal ürünlerde ve benzeri kullanım eşyasında, üstün yapıtların üretildiği bir düzeye gelmiştir (Meydan Larousse, ,1989 C:8, s:221).

Aletlerin dayanıklılığı, işlevselliği ve çok çeşitli alanlarda kullanılabilmesi madeni, en aranan malzeme durumuna getirmiştir. Kültepe-Kayseri kazılarında ele geçen ve M.Ö. 2. bin yılın başlarını kapsayan çivi yazılı kil tabletlerinde, Anadolu ile Mezopotamya arasındaki maden ticaretini tanıtan bilgilere ulaşılmıştır (Vural, Kaya, Başaran, Songören, 2009: 2).

Kültepe-Kaniş Karum kazılarında ele geçen Asurlu tüccarların mektup ve kontratlarında, en çok sözü edilen madenlerden birisinin de altın olması, altının aynı zamanda bir ticaret aracı olarak işlem gördüğünü göstermektedir (Savaş,2006,24-25).

İ.Ö. 2000'in ilk çeyreğinde Kültepe'de genellikle altın ve gümüş başlı iğneler, küpeler, yüzükler ve yarım ay gerdanlıklar bulunmuştur (Kayaoğlu,1985:439).

1497 yılında yapılan "Hançerli Sultan Vakfı Bedesteni'nin önceki vaziyetlerini bildiren birçok vesikalar, tarihi kayıtlar vardır. Yapı ilk yapıldığında orta bölümün, değerli kumaşların satıldığı yer, kuzey bölümün Külhancılar (kuyumcular), güney bölümün Haffaflar (dericiler, ayakkabıcılar) olarak kullanıldığı birçok vakfiye ve belge incelenerek anlaşılmıştır. Osmanlıların bitimine kadar Kayseri'de Bedesten etrafında, sarraflar, haffaflar ve debbağlar faaliyet göstermiştir (Hülagü, Keskin,2004:4)

1618-19 yıllarında Kayseri'de bulunan Polonyalı Simon; Bedestenden, "...Şehir umumiyetle bir virane manzarasını arz eder, fakat bununla beraber, hanlar, bedestenler, dükkanlar, çarşı, Pazar ve kuyumcu dükkanları vardır..." diye bahsetmiştir

Evliya Çelebi, 1649'da şehre gelmiştir ve seyahatnamesinde, Bedestenden de şu şekilde; "...Kayseri'nin de Bursa ve Edirne gibi iki yerde kâgir bedesteni vardır. Bir kuyumculardır ki bütün dünyanın değerli altınli eşyaları ve nadir cevahir türü kap kacak bulunur..." demektedir.

Esvak-ı Sultan kayıtlarına göre 19. yy yapılmış olan sıralı dükkanların oluşturduğu çarşı Kuyumcular çarşısı olarak kullanılmıştır (Fotoğraf 1). Her birinde bir giriş kapısı ve vitrin bulunan bu dükkanların çatıyı

taşıyan konsolların sarkıt uçları elmas titizliğindeki işçiliği ile dükkanların işlevi konusunda ipuçları vermektedir Talas Belediyesi,(Fotoğraf 2).

Fotoğraf 1. Talas Kuyumcular Çarşısı

Fotoğraf 2. Kuyumcular Çarşısı İşleme Detayı

1834’de şehirdeki Müslümanların icra ettikleri meslekler için Kayseri Temettuât kitabında 45 Ermeni, 3 Rum, 48 Müslüman kuyumcu olduğu söylenmiştir.

Kaynaklardan ve ustalarla yapılan görüşmelerden Kayseri kuyumculuğunun köklü bir geçmişe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

1950’lerde ise bedestenden den günümüzde kuyumcular tarafından kullanılmakta olan Kazancılar çarşına geçiş başlamıştır.150 vitrin kuyumcusu ve 45 atölye ile kuyumculuk devam etmektedir.

2.3. Kayseri Burması ve Yapım Teknikleri

Kayseri, kabartma ve kalem işiyle süslenen ‘burma’ bilezikleriyle meşhurdur. Kuyumcular ile yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilere göre,1950’li yıllarda Kayseri burması Hacı Mahmut Çağlıaltuncu tarafından yapılmıştır. Hacı Mahmut Çağlıaltuncu’nun yetiştirdiği çıraqlardan Hamdi Ünlüel 1990 yılına kadar Kayseri Burmasının yapımına devam etmiştir.1990 yılında son ustanın vefatı ile uzun süre üretilmeyen Kayseri burması genç ustaların çalışmalarıyla günümüzde tekrar üretilmeye başlanmıştır.

Edinilen bilgilere göre genç kızların şerbetlik yani nişan törenlerinde burma ustası ya da çırağı törene giderek düğünde takılmak üzere yapılacak burma ölçüsü için gelin kızın mezura ile bilek ölçüsü alınmıştır. Geçmişte kişiye özel ölçüler ile yapılan burmalar, günümüzde standart ölçüler ile yapılmaktadır.

Günümüzde Kayseri burmasının İl merkezinde iki usta tarafından yapıldığı görülmüştür. Kayseri’ye özgü geleneksel olarak üretimi devam eden burma bilezik 22 ayar altından elde edilmektedir.(Fotoğraf 3).

Kayseri burması; mengeneye sabitlenen altın tellerin, kalıp demiri yardımıyla eşit aralıklarda örülerek birleşme noktalarının demir tellerle sarılması ile başlayan kendine özgü örgü sistemi olan geleneksel takılar arasındadır. Örme işlemi bittikten sonra sarılan demir teller çıkarılarak yerine kıvratma altın tel sarılmaktadır. Burmanın ağırlığı 200 ile 300 gram arasında, gramajına göre tellerin kalınlıkları ise 125

mikron ile 200 mikron arasında değişmektedir. Bileziğin örme işlemi bittikten sonra kakma tekniğiyle hazırlanmış geometrik formda, çoğunlukla geçmişten kalan kalıp örneklerindeki çiçekli motiflerden oluşan yörede “kaş” olarak ifade edilen 3 adet kapak ile birleştirilmektedir. İki adet yan kapak bir adet üst kapak bulunmaktadır. Günümüzde üretilen burmaların kapak ölçüleri standarttır. Bileziğin örgü uçlarını kapatmak için astar geçirilmektedir. Bileziğin kapanması için menteşe ve menteşenin içinden geçirilen çivi yapılmaktadır. Yapılan parçaların kaynatma işlemi tamamlanmaktadır. Kaynak işlemi yapılan bilezik sabunlu suda tel fırça ile temizlenmektedir. Cila makinasında parlatıldıktan sonra yıkanarak bilezik tamamlanmaktadır.

Kayseri burmasının yapımında ;pota,şalome,derece,maşa,silindir,hadde,kumpas,matkap,cila makinası,yön verme demiri, kargaburun,zift,horasan tozu,çelik kalem ,çekiç,amyant.,boraks,makas,çift,bilezik malafası ,altın tel,altın astar.

Fotoğraf 3. Kayseri Burmasının

3. MATERYAL VE METOD

Araştırmada, betimsel yöntem kullanılarak veriler elde edilmiştir. Araştırmanın evrenini Kayseri İl merkezinde bulunan kuyumcu atölyeleri örneklemini ise Kayseri il merkezinde ulaşılabilen daha önce ve günümüzde Kayseri burması üretimini bilen yada yapan ustalar oluşturmaktadır. Kayseri burmasının üretim aşamasının belirlenmesinde; tel ve levha hazırlanması, örgünün kalıplanması, kapağın, menteşenin, üst kapağın, çivinin yapılması, bileziğin parlatılması ve kapağının süslenmesi gibi üretim aşamaları fotoğraflanmıştır.

4.BULGULAR ve SONUÇ

Kültürel varlığımızın en önemli öğelerinden biri olan el sanatları, ülkemizin birçok yerinde olduğu gibi Kayseri'de de babadan oğula ya da ustadan çırağa geçerek yüzlerce yıl öncesinden günümüze gelmiştir. Kayseri kültürünün bir parçası olan ve geçmişte ekonomik hayata yansıyan geleneksel el sanatlarının pek çoğu kaybolmuştur. Bununla birlikte yüzyıllardır sürdürülen kimi el sanatları günümüzde de varlığını korumaktadır.Bunlar arasında yapımı azalan Kayseri burmasında yer almaktadır.Bu nedenle yapım aşamalarının tesbit edilmesi önemlidir. Bu çalışmada , Kayseri burmasının üretim şekli, teknikler ve motif özellikleri incelenmiştir. Kayseri burmasının özellikleri; 22 ayar (916 milyem) altından yapılmakta ve her aşamasında ince el işçiliği kullanılmasıdır. Diğer bileziklerden farklı olarak kendine özgü örgü sistemi bulunmaktadır. Bileziğin örme işlemi bittikten sonra kakma tekniğiyle hazırlanmış geometrik formda, çoğunlukla geçmişten kalan kalıp örneklerindeki çiçekli motiflerden oluşan yörede “kaş” olarak ifade edilen 3 adet kapak ile birleştirilmektedir. Burmanın ağırlığı 200 ile 300 gram arasında, gramajına göre tellerin kalınlıkları ise 125 mikron ile 200 mikron arasında değişmektedir

.Burmanın yapım aşaması aşağıdaki şekildedir.

Kayseri Burmasının Tel ve Levha Hazırlanması ;Kayseri burmasında kullanılan teller genellikle külçe ve hurda altının eritme ocağında eritilerek haddelerden istenilen incelikte eritilmesi ile yapılmaktadır.

Altın, külçe ve hurda olarak potada eritme ocağında 1200 derecede eritilmektedir (Fotoğraf 4).

Fotoğraf 4. Eritme ocağında altın eritme

Potada eriyen altın, maşa yardımı ile çubuk haline getirilmek için tel dereceye dökülmektedir (Fotoğraf 5).

Fotoğraf 5. Altının tel dereceye dökülmesi

Soğuduktan sonra şideden alınan altın çubuk, istenilen inceliğe getirilmek için tel silindirden çekilmektedir (Fotoğraf 6). 50 gr'lık bir burma bilezikte 150 mikron incelikte tel kullanılmaktadır.

Fotoğraf 6. Silindirden çekilen altın tel

Kayseri burmasında telleri istenilen inceliğe getirmek için, üzerinde genişten dara doğru delikleri olan elmas haddelerden yararlanılmaktadır. Elmas haddelerden geçirilen teller yuvarlak görünümlüdür (Fotoğraf 7).

Fotoğraf 7. Elmas haddelerden geçirilen tel

Tellerde oluşan sertliği gidermek için teller şalome yardımı ile tavlanarak örgünün yapılabilmesi için yumuşatılmaktadır. Yumuşatılan telden, eşit uzunlukta altı adet tel kesilerek Kayseri burmasının örgüsünün yapımına hazırlanılmaktadır.

Kayseri Burmasının Örülmesi; Kayseri burması için hazırlan teller eşit uzunlukta altı ayrı parçaya ayrılmaktadır (Fotoğraf 8). Her telin uzunluğu 50 cm olmaktadır. Elde edilen 50 cm'lik altı adet telin uçları mengeneye sıkıştırılarak örme işlemine geçilmektedir (Fotoğraf 9).

Fotoğraf 8: Altı parçaya ayrılan teller

Fotoğraf 9: Tellerin mengeneye sıkıştırılması

Örme işlemi yön verme demiri ve düz pense kullanılarak yapılmaktadır (Fotoğraf 10). Örme işleminde başlangıçta altı adet tel; öne iki adet, karşıya iki adet, sağa ve sola doğru birer adet + (artı) şeklinde ayrılmaktadır. Ayrılan tellerin karşıdaki ikisi ve soldaki biri sabit, diğerleri yön verme demiri ve pense ile sağdan sola doğru sırası ile bükülerek örmeye başlanmaktadır. Sonra bu işlem sırası ile soldan sağa ve sağdan sola doğru tekrar etmektedir.

Fotoğraf 10. Kayseri burmasının örülmesi

Bileziğin en kısmını oluşturmak için bükülen teller karşıdaki sabit olan teller ile karşılıklı gelecek şekilde pense ile bükülerek dikey konuma getirilmektedir (Fotoğraf 11).

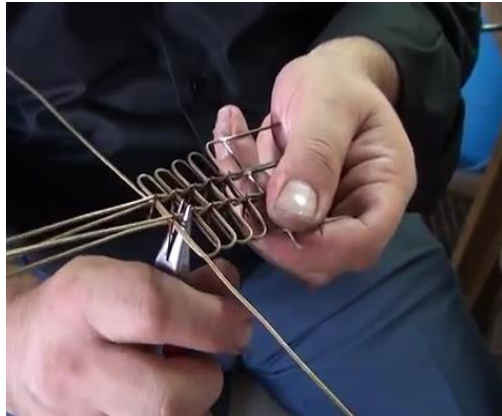
Fotoğraf 11. Tellerin pense ile bükülmesi

Dikey konuma getirilen teller (Fotoğraf 12) çaprazlanarak sabitlemek için pense yardımıyla 2 cm'lik demir teller ile bağlanmaktadır (Fotoğraf 13).

Fotoğraf 13. Kayseri burmasına demir tellerin bağlanması

Bu işlemler bilezik için istenilen uzunluğa ulaşıncaya kadar tekrarlanmaktadır (Fotoğraf 14).

Fotoğraf 14. Kayseri burmasının örgüsü

Örme işlemi bittikten sonra demir tellerin yerine sarılacak olan düz altın tel ya da kıvratma tel hazırlanmaktadır. Kıvratma tel için silindirde gerekli inceliğe getirilen tel matkap yardımıyla bükülmektedir (Fotoğraf 15).Sarılacak uzunlukta makas ile kesilen teller ege ile düzeltilmektedir (Fotoğraf 16).

Fotoğraf 15. Altın telin büküm işlemi

Fotoğraf 16. Kıvratma tellerin hazırlanması

Kayseri burmasının üzerinde bulunana demir teller çıkarılarak yerine hazırlanan kıvratma tel kaynatılmaktadır (Fotoğraf 17).

Fotoğraf 17. Kıvratma tellerin kaynatılması

Kayseri Burması Kilit Yapımı; Kayseri burmasının kaş kısmının yapımı için altın, eritme ocağında 1200 derecede eritilip astar şidesine dökülmektedir. Daha sonra silindirin astar çekme kısmında çekilerek 50 mikron inceliğine getirilmektedir (Fotoğraf 18).

Fotoğraf 18: Silindirde çekilen astar

Hazırlanan iki adet yan ve bir adet üst kaşa uygulanacak kakma işlemi için gerekli olan zemin macunu hazırlanmaktadır. Zemin macunu için macun tepsisi, reçine, çam sakızı, zift, katran ve horasan tozu gerekmektedir. Karıştırma kabı içerisine 1 birim zift ve çam sakızı dökerek, karıştırma kabının ısıtılması ile karışımın erimesi sağlanmaktadır (Fotoğraf 19). Eriyen bu karışım içerisine macun sertliğinin ayarlanması için 1/6 oranında horasan tozu katılmaktadır. Mevsime göre sıcaklık dikkate alınarak 1/9 oranında katran ilavesi yapılarak karışım tamamlanmaktadır. Yapılan bütün bu işlemlerle zemin macununun hazırlanması tamamlanmış olup yüzey ısıtılarak kaşlar macun üzerine sabitlenmektedir.

Fotoğraf 19. Kakma için hazırlanmış zemin macunu

Hazırlanan kaş yüzeylerine yapılacak desene karar verilmesi ile desenin metal üzerine aktarılması işlemlerine başlanmaktadır (Fotoğraf 20).

Fotoğraf 20. Desen aktarma işlemi

Desen aktarması yapılan kaşların yüzeyine, uygun çelik kalemlerle desen çizgilerinin tümü takip edilerek, desene uygun zımba kullanılması ile kabartmalar oluşturulmaktadır (Fotoğraf 21). Bu işlemin yapılması sırasında kuvvet aktarımı dikkat edilmesi gereken en önemli hususlardan biridir. Aksi takdirde aşırı kuvvet uygulaması ile metal malzemede yırtılmalar meydana gelmektedir.

Fotoğraf 21. Kakma işlemi

Ön şekillendirmesi biten kaş parçaları ısıtılarak zemin macunu üzerinden alınıp, şekillendirme sırasında oluşan macun yüzeyindeki girintilerin ısı yardımı ile düzeltilmesi sağlanmaktadır. Son rötuşları tamamlanan macundan ayrılan kaş parçalarının fırça ile temizlenmesi ile yüzey kakma işlemi tamamlanmış olur (Fotoğraf 22).

Fotoğraf 22. Kakma işlemi bitmiş kaş

Hazırlanan kaş parçaları bileziğin uç kısmında yer alan altın tellerin üzerine kaynak ile birleştirilmektedir (Fotoğraf 23).

Fotoğraf 23. Kaşın burmanın uçlarına kaynatılması

Kaynak yapıldıktan sonra bileziğin uç kısmında fazla kalan yerler kesilerek perde kısmına geçilmektedir. Perde, astardan kesilerek kapağın ve örgünün bittiği düz kısma kaynak yapılarak birleştirilmektedir (Fotoğraf 24).

Fotoğraf 24. Perdenin kaynatılması

Son olarak kakma yöntemiyle hazırlanmış üst kapağın kaynatılması ile Kayseri burmasının yapımı tamamlanmaktadır (Fotoğraf 25).

Fotoğraf 25. Üst kapağın kaynatılması

Parlatılma; Kaynak yapılan burma tel fırça ve sabunlu su ile sürtülerek temizlenmektedir(Fotoğraf 26).

Fotoğraf 26. Burmanın tel fırça ile temizlenmesi

Fırçalanan burma cila makinasında parlatma işlemi yapılmaktadır (Fotoğraf 27).

Fotoğraf 27. Kayseri burmasının cilalanması

Cila işlemi ile Kayseri burmasının yapımı tamamlanmaktadır (Fotoğraf 28).

Fotoğraf 28. Kayseri burması aşamalarından görüntü

Fotoğraf 29. Kayseri Burması

Geleneksel olarak üretim yapılan Kayseri burmasının geleceğe aktarılması, gelecekte kuyumculuk alanında kullanılacak teknikler arasında yer almasını sağlamak için belgelenmesi önem taşımaktadır.

Kayseri Burma'sının tanıtılması amacı ile yörede Kayseri Burma'sının tarihini ve günümüze kadar geçirdiği evreleri anlatan yazılı ve görsel kaynaklar hazırlanmalıdır. Hazırlanan bilgiler, Kayseri Kuyumcular Odası başta olmak üzere ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından yörede bu konu ile bağlantısı olan yerlere iletilmesi gerekmektedir. Ustalara ve çıraklara Kayseri Burma'sının tarihi ve günümüze kadar geçirdiği evreleri, yapım aşamalarının konu alan seminerler ve uygulamalar düzenlenmeli ve ustaların geçmişine sahip çıkması ve bilgilerini geleceğe aktarması gerektiği anlatılmalıdır.

KAYNAKÇA

- BELLİ, O. (2004).Anadolu'da Kalay ve Bronzun Tarihçesi. İstanbul :Suna –İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri
- BİLGİ, Ö.ÖZBAL, H.&YALÇIN, Ü.(2004).*Anatolia, cradle of castings/Anadolu dökümünün beşiği*. İstanbul:Döktaş Dökümcülük Ticaret ve Sanayi A.Ş.
- ERGİNSOY, Ü.(1978). *Anadolu Selçuklu maden sanatı*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- HANÇERLİOĞLU, O. (1982). *Felsefe Sözlüğü*, İstanbul: Remzi Kitabevi
- HÜLAGÜ, K.&KESKİN, M.M .(2006).*Geçmişteki izleriyle Kayseri*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, M grup Matbaacılık.
- KAYAOĞLU, G. (1985).Maden işçiliğinin dünü, bugünü ve yarını. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayını: 1.
- NOCERA, G.M. & PALMIERİ, A.M.(2003).*Doğu Anadolu madenciliği*. İstanbul: Arkeo Atlas 2.
- SAVAŞ, S.Ö.(2006).*Çivi yazılı belgeler ışığında Anadolu'da (i.ö.2.bin yılında)madencilik ve maden kullanımı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- SEVİN,V.(2003). *Eski Anadolu ve Trakya (Başlangıcından Pers Egemenliğine Kadar)*.İstanbul:İletişim Yayınları.
- TÜRE, A (2005),*Dünya kuyumculuk tarihi I takının öyküsü*, İstanbul. Goldaş Kültür Yayınları.
- VITIELLO, L. (1995).*Modern teknik ve pratik kuyumculuk*, Ankara: Ajans-Türk Matbaacılık Sanayi A.Ş.
- VURAL,A.,KAYA,S.,BAŞARAN,N.,SONGÖREN,T.(2009)*Anadolu madenciliğinde ilk adımlar*, Ankara:MTA.